

bez obzira, radi li se o imenici, koja je u nominativu trosložna, ili o imenici, koja trosložni oblik dobiva deklinacijom. Učinio sam to zato, što je takvih primjera vrlo malo i što prenošenje kod njih diktiraju uglavnom samo metričke potrebe, pored toga, što neke imenice tek u genitivu množine dobivaju brzi akcent i prema tome stječu mogućnost da prenesu akcent na proklitiku (*jèlen — jèlènā, bòginja — bòginjā, kòljeno — kòljènā*).

(*Nastavit će se.*)

PITANJA I ODGOVORI

KOLEGICA ILI KOLEGINICA?

Boraveći u listopadu g. 1957. u svom rodnom gradu Sarajevu našao sam se s kolegicom S., nastavnicom hrvatskoga ili srpskog jezika. Kad sam joj se u razgovoru obratio s riječju »kolegica«, odlučno me ispravila: »Pravilno se kaže *koleginica*.« Na moj odgovor, da je *kolegica*, ako ne ispravnije, a ono barem isto toliko pravilno koliko i *koleginica*, odvrtila mi je, da je *kolegica* »pokrajinska« riječ! Na stranu sad pitanje, što su pokrajinske riječi, često sam od kolega i »koleginica« po struci čuo ili čitao, da su »pokrajinske« neke riječi, za koje bih ruku dao u vatru (što se tiče njihove jezične pravilnosti). Ovdje ću se zadržati samo na riječi *koleg(injica)*.

Maretić ne kaže ništa o tvorbi ž. roda od imenica kao *kolega*. Sigurno je samo jedno: svi su njegovi primjeri za tvorbu ž. roda sufiksom *-ica* (Gram. i stil. hrv. ili srp. knjiž. jezika, str. 275.) načinjeni prema imenici m. roda, ne prema njezinu posvojnem pridjevu¹. No u članku prof. Hraste (u našem časopisu g. V., str. 106./7.) »Tvorba imenica ženskog roda od stranih imenica muškog roda sa završetkom -t« imamo, mislim, sve, što je potrebno da presudimo između ovih dvaju oblika.

Prof. Hraste iznosi, kako imamo tri sufiksa za tvorbu imenica ž. roda od imenica muškog roda: *-ica, -inja, -ka* i složeni nastavak *-kinja* (ostale moguće tvorbe ne dolaze u obzir kod imenica, koje obrađuje prof. Hraste, a također ni za naš slučaj). U članku su ustanovljene dvije vrlo važne činjenice:

¹ Primjer *sinòvica* stoji, jasno, prema *sinòvac*, ne prema *sin*.

da je na zapadu običniji sufiks *-ica*, a na istoku *-ka* (Hrastini primjeri *učiteljka, bakalka, vratarka, vešerka, cvjećarka, pastirka, spasiteljka, hraniteljka* : *učiteljica, cvjećarica, pastirica, spasiteljica, hraniteljica*) i da se u novije doba općenito sve više širi složeni sufiks *-kinja*. Tom odličnom zapazaju moram dodati samo, da mi se čini, kako odnos *-ica* : *-ka* nije jednostavno *zapad* : *istok*, nego *ik*. i *ijek* : *ekavski*, t. j. da *-ica* uz zapad obuhvaća i središnje štokavske krajeve.

Odovud možemo zaključiti, zašto je došlo do oblika *koleginica*. Ekavcima obične tvorbe na *-ka* nisu se mogle primijeniti na riječ *kolega* (*koleška), a također ni šire rasprostranjeni sufiksi *-inja* i *-kinja* (*koleginja, *koleškinja). Zato je uzet sufiks *-ica*, koji konačno ni ekavcima nije nepoznat (kraljica, prijateljica), kao što i ikavci i ijekavci poznaju uostalom i sufiks *-ka* (osobito kod vlastitih imena, etnika i sličnih riječi, ali i inače, na pr. Maretićevo *tamničarka*, str. 294.). Ali kako ekavci ne upotrebljavaju sufiksa *-ica* u živoj tvorbi, bio im je ovako osamljen premalo ekspresivan i zato posegoše za još jednim sufiksom: *-in-ica*. Takva tvorba također postoji u štokavštini, samo s drugim značenjem. Mislim doduše, da nije po svim krajevima podjednaka jezična svijest o toj razlici između ovih dviju tvorbi, od kojih prva označuje ženu, kojoj je zanimanje ono, što znači osnova, a druga žena, koja je *supruga čovjeka*, čije je zanimanje u vezi sa značenjem osnove. Na pr. *dòktorica* može biti i jedno i drugo, *dòktorovica* samo žena doktorova. Slično je i s imenima: *Īvica* (ARj. *Īvica* 5), *Īvānka* ili *Īvka* zovu se *Ivana*, same nose to ime, a *Īvinica* (u srednjoj Bosni naglasak *Īvinica*)

ili *Ivanovica* (i *Ivovica*, gdje se sklanja *Ivo*, *Iva*, *Ivu*...) znači žena *Ivina* ili *Ivanova*. Ne mogu ovdje ulaziti u označivanje kćeri, to je posebno pitanje.

Kako smo vidjeli na primjeru *doktorica*, oblici na *-ica* mogu biti dvoznačni, ali mislim, da oblici, u kojima *-ica* dolazi na posvojni pridjevski sufiks *-ov* ili *-in*, mogu značiti samo suprugu (ili gdjekad i gdjgdje i kćer, što nas ovdje ne zanima). Svakako su tvorbe od posvojnog pridjeva rjeđe, ali ipak ne znam primjera, gdje bi one značile isto, što i odgovarajuća imenica muškog roda. Tako je *đginica* očito samo žena *đgina*, *bánovica* ili *bánovica* žena *banova* (od četiri primjera u ARj. prvi je nesumnjivo žena *banova*, ostali bi samo teoretski mogli značiti i »ženskog bana«², ali drugi i četvrti primjer imaju apoziciju *gospa*, koja je dodaje samo *banovoj ženi*³, a tako je i u drugih sličnih tvorbi kao *carevica* ili *kraljevica* (ARj. ima pod *kraljica* »a. žensko čeljade što vlada kao kralj, što kraljuje, b. kraljeva žena, c. kraljeva kći«, a pod *kraljevica* ima samo »kraljeva žena«). Nikako dakle ne bi išlo »carevica Jekaterina« — ona je sama carevala, bila je *carica*. Isto tako ne možemo ni zamisliti »kraljevicu od Sabe«. Drugim riječima: ne možemo reći, da *majstorica* znači u našem jeziku samo ženu, koja je u čemu pravi majstor (jer *majstorica* može biti i majstorova žena), ali možemo reći, da se takva žena može zvati samo *majstorica* i nikako *majstorovica*; isto tako ne možemo reći, da je majstorova žena samo *majstorovica* (jer je možemo zvati i *majstoricom*), ali možemo reći, da *majstorovica* znači samo majstorova žena (ili eventualno kći) i nikako žena, koja je sama majstor svoga posla. Jedini je mogući zaključak, da prema tome ni *koleginica* ne može značiti »ženskog kolegu«, nego samo koleginiu suprugu. A to ja nikako nisam mislio reći svojoj sarajskoj kolegici, za koju uostalom i ne znam, da li je udana.

Ima još jedan vid ovog pitanja, koji je prof. Hraste lijepo iznio u spomenutom

članku. Danas je žena izjednačena s muškarcem, treba da za svako zvanje imamo i muški i ženski oblik. Danas je već zastarjelo nazivati ženu po njezinu mužu, bilo po imenu muževu (kao u Bosni Mujinica, Matinica, Jovinica) ili uopće po mužu kao *đginica* (*aginicica*), *doktorovica* ili *majstorovica*. Oblik *koleginica* nastao je u doba, kad je bilo malo žena, što su po svom zvanju bile kolegice svojim drugovima muškog spola, u svakom su zvanju bili gotovo isključivo muškarci, koji su svoje drugove nazivali *kolegama*, a njihove supruge *koleginicama*. Kad je poslije žena prodrila u gotovo sva zvanja, dobio je već postojeći naziv *koleginica* novo značenje, ono, koje na zapadu (gdje je emancipacija počela prije), ima riječ *kolegica*. Oblik *koleginica* odražava dakle svojom tvorbom zastarjele odnose i zato ne bi smio nositi novi sadržaj, koji se očituje u riječi *kolegica*.

REIZBOR, PONOVAN (PONOJNI) IZBOR ILI PREIZBOR?

Reizbor. Riječ je odskorašnja. I ona i njoj srodne: reizabrati, reizabran, reizbornost...

Nije sad nužno prstom upirati ili točno navoditi, gdje smo ih sve mogli pročitati i čuti, pa da time budemo vjerodostojni u potvrdama. Podsjetimo se samo malo, pa će nam odmah sinuti, da smo ih tako mogli sresti u različitim objavama natječaja: neka su zvanja u određenim službama *reizborna*, te onda za taj posao valja *reizabirati* iste ljude, ako to zaslužuju, ili pak privesti nove. Nadalje, čitamo i slušamo, kako su skupštinski ili saborski poslanici *reizabrani* na četiri godine. Zatim, naići ćemo, da je napisano, kako je u nekim ustanovama i za neke položaje *reizbornost* uzakonjena i t. sl.

Životna je stvarnost stvorila ili proširila jednu situaciju. Situacija se sve češće ponavlja. Stvarnost zbog toga iziskuje nov jezični izraz. Treba samo pogledati, da li jezični izraz dobro odgovara situaciji i kako pristaje u jezični sustav među druge srodne riječi.

² U bilo kojem značenju riječi *ban*, v. ARj.

³ V. ARj. *bánica* 6.